

Opis źródła:

Zakon Krzyżacki, po zdobyciu ziem pruskich w XIII wieku, rozpoczął intensywną budowę grodów i zamków jako elementu swojej polityki kolonizacyjnej i obronnej. Celem tych działań było umocnienie władzy zakonu oraz chrystianizacja i kontrolowanie podbitych terytoriów. Od początku XIV wieku, Krzyżacy zbudowali liczne grody, które służyły jako centra administracyjne, wojskowe i religijne. Wśród nich znajdowały się strategiczne warownie, takie jak Toruń, Chełmno, Kwidzyn oraz Ostróda, które miały za zadanie kontrolować kluczowe szlaki komunikacyjne i granice. Wznoszono również zamki, takie jak Malbork i Brodnica, które pełniły rolę głównych siedzib zakonu i ważnych ośrodków władzy. Budowa grodów i zamków przyczyniła się do szybkiego rozwoju miast i osad oraz ułatwiła chrystianizację regionu. Krzyżacy umacniali swoją obecność, zakładając wsie i miasta w pobliżu warowni, co sprzyjało rozwojowi gospodarczemu i integracji podbitych terenów z zakonem. Fragmenty „Kroniki oliwskiej” przedstawiają proces rozbudowywania sieci zamków na podbitych terenach.

Miejsce wydania:

Malbork, 2008.

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Biblioteca Apostolica Vaticana

Tekst źródła:

V. Zatem wyżej wspomniany brat Konrad z pomocą księcia wznosił na brzegu Wisły, naprzeciw [miejsca] gdzie obecnie leży miasto Toruń, na pewnym wzgórzu, warownię zwaną Vogelsang, z której zaczął dokonywać wrogich wypadów przeciw Prusom. Potem zaś, gdy wyżej wspomnianemu mistrzowi bratu Hermanowi z Salza stało się to wiadome, przysłał im brata Hermana zwanego Balk z pięcioma innymi braćmi i licznymi giermkami. Kiedy spotkali się w Vogelsangu, za radą wyżej wspomnianego księcia i jego rycerzy zbudowali gród Nieszawa i z niego przez prawie pięć lat toczyli niemal codziennie walki z Prusami.

IX. Potem przybyli do Prus liczni możni, kierowani gorliwością w wierze. Połączyli się z braćmi i zbudowali w roku Pańskim 1232 gród i miasto Chełmno. Dokonawszy tego bracia z pielgrzymami poszli w dół [Wisły] i w roku Pańskim 1233 w pewnym miejscu, które nazywa się Kwidzyn, zbudowali gród nazwany Ostrowem Świętej Marii. Potem z pielgrzymką przybył do Prus szlachetny człowiek, burgrabia z Magdeburga, zwany „Z małą ręką”, z licznym orszakiem rycerzy i giermków, i przez rok pozostał w Chełmnie. On [to] przeniósł Ostrów Świętej Marii z pierwotnego miejsca tam, gdzie jest teraz położony.

XVII. Gdy zaś wspomniany książę odjechał, Warmowie, Natangowie i Bartowie byli już tak bardzo pobici i osłabieni, że w żaden sposób nie mogli się dłużej opierać. Dlatego dali swoje dzieci jako zakładników dla lepszego zabezpieczenia, przyjęli znak i kąpiel wiary, czyli chrzest święty, i przyrzekli, że odtąd będą służyć Bogu i braciom. Dla większej zaś ochrony bracia zbudowali w ziemiach wspomnianych ludów liczne grody, mianowicie Krzyżbork w Natangii, Wisenburg, Resze i Bartoszyce w ziemi Bartów, Braniewo i Lidzbark na Warmii oraz wiele innych, i osadzili w nich walecznych mężów, aby je trzymali. Od owej godziny chrześcijanie

zaczęli licznie zasiedlać ziemię pruską. Przybyli oni z różnych stron Niemiec i zbudowali liczne wsie i miasta, a gdzie wcześniej sprawowane były ceremonie pogańskie, tam dla chwały Bożej zaczęły brzmieć „Chwałą na wysokościach Bogu” organy chrześcijańskie.

Pytania do źródła:

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. W jakim okresie miały miejsce opisane wydarzenia i jaki był ich główny cel?
2. Gdzie została wzniesiona warownia Vogelsang i jakie było jej znaczenie strategiczne?
3. Jakie grody i miasta zostały zbudowane przez Krzyżaków w latach 1232-1233 i jakie miały one znaczenie dla dalszych działań Zakonu?
4. Jakie plemiona pruskie były wspomniane jako pobite i osłabione, oraz co było skutkiem tych działań?
5. Jaką rolę odegrała religia w opisywanych wydarzeniach?
6. Jakie znaczenie miało przejście na chrześcijaństwo dla miejscowej ludności?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony):

1. Jakie działania podjął brat Konrad w celu prowadzenia wojny z Prusami?
2. Jakie znaczenie miały postacie takie jak brat Konrad i brat Herman Balk w kontekście działalności Zakonu Krzyżackiego?
3. Jakie były konsekwencje militarne i polityczne dla Prusów po budowie nowych grodzisk przez Krzyżaków?
4. Jakie były długofalowe efekty przyjęcia chrztu i zobowiązań przez Warmów, Natangów i Bartów?
5. Jakie zmiany nastąpiły w Prusach w wyniku działalności Zakonu Krzyżackiego i chrystianizacji regionu?
6. W jaki sposób nowe grodziska i osadnictwo wpływały na rozwój chrześcijaństwa w regionie pruskim?
7. W jaki sposób tekst ten odzwierciedla stronniczość i perspektywę autorów piszących o Krzyżakach i ich działalności?

Słowniczek pojęć:

Herman Balk - zarządca (prowizor) w ziemi chełmińskiej i następnie mistrz krajowy na Słowiańszczyźnie i Prusy, mistrz krajowy inflancki 1237-1239.

Natangowie - byli jednym z plemion pruskich zamieszkujących w średniowieczu tereny położone na południowy zachód od obecnego Kaliningradu, między rzekami Pregolą i Łyną.

Ich ziemie, zwane Natangią, graniczyły z terenami innych plemion pruskich, takich jak Warmowie i Bartowie. Natangowie byli znani z silnego oporu przeciwko podbojowi i chrystianizacji przez Zakon Krzyżacki w XIII wieku. Po intensywnych walkach, zakończonych w 1249 roku, zostali ostatecznie pokonani, a ich ziemie włączone do państwa krzyżackiego. Wielu Natangów przyjęło chrzest i osiedliło się na nowo zorganizowanych terenach. Wraz z upływem czasu, ich kultura i język stopniowo zanikły pod wpływem kolonizacji niemieckiej.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord – Joanna Kunigielis